

Ghid pentru comunitatea academică și de cercetare a UVT privind drepturile de autor

Scopul realizării unui ghid destinat comunității academice și de cercetare a Universității de Vest din Timișoara este acela de a susține protejarea drepturilor de autor și publicarea lucrărilor științifice în Universitatea de Vest din Timișoara și de a asigura recunoașterea, respectarea și protejarea operelor de creație intelectuală a membrilor comunității UVT. De asemenea, protejarea drepturilor de autor și uniformizarea modalităților de realizare a publicațiilor științifice contribuie și la recunoașterea academică și promovarea eticii și integrității științifice.

Asistența în procesul de protejare a drepturilor de autor și de publicare a lucrărilor științifice este asigurată pentru toți membrii comunității academice de către Centrul de Transfer Tehnologic și Inovare CTT-UVT conform Regulamentului de Organizare și Funcționare CTT-UVT aprobat prin H.S. 63/17.03.2022 și a Regulamentului privind protejarea proprietății intelectuale în UVT aprobat prin H.S. 83/23.02.2023.

Termeni și definiții. Conform Legii nr. 8 din 14 martie 1996 cu modificările și completările ulterioare, opera de creație intelectuală este recunoscută și protejată, independent de aducerea la cunoștința publică, prin simplul fapt al realizării ei, chiar în formă nefinalizată.

Dreptul de autor. Este strâns legat de persoana autorului și comportă atribute de ordin moral și patrimonial. Legea nr. 8/1996 diferențiază între trei tipuri de subiecți ai dreptului de autor, și anume: autor, titular și utilizator al drepturilor de autor.

Autorul reprezintă persoana fizică ce a creat opera, iar în cazuri expres prevăzute de lege, de protecția oferită autorului pot beneficia și persoane fizice sau juridice, altele decât autorul operei.

Titularul este persoana fizică sau juridică care a dobândit această calitate prin moștenire sau cesiune, în condițiile legii, precum și editorul de opere muzicale și de opere scrise, pentru drepturile care i-au fost transferate în baza unor acorduri individuale și care are dreptul cel puțin la o parte din veniturile provenite din drepturi.

Utilizatorul este orice persoană fizică sau juridică care întreprinde acțiuni condiționate de autorizarea de către autori sau titularii de drepturi, de remunerarea acestora sau de plata unor compensații către aceștia și care nu acționează în calitate de consumator.

Reproducerea unei lucrări. Realizarea, integrală sau parțială, a uneia ori a mai multor copii ale unei opere, direct sau indirect, temporar ori permanent, prin orice mijloc și sub orice formă, inclusiv realizarea oricărei înregistrări sonore sau audiovizuale a unei opere, precum și stocarea permanentă ori temporară a acestora cu mijloace electronice.

Distribuirea unei lucrări. Vânzarea sau orice alt mod de transmitere, cu titlu oneros ori gratuit, a originalului sau a copiilor unei opere, precum și oferirea publică a acestora. Dreptul de distribuire se epuizează odată cu prima vânzare sau cu primul transfer de drept de proprietate asupra originalului ori a copiilor unei opere, pe piața internă, de către titularul de drepturi sau cu consimțământul acestuia.

Importul unei lucrări. Introducerea pe piața internă, cu scopul comercializării, a originalului sau a copiilor legal realizate ale unei opere fixate pe orice fel de suport.

Închirierea unei lucrări. Punerea la dispoziție spre utilizare, pentru un timp limitat și pentru un avantaj economic sau comercial direct ori indirect, a unei opere.

Împrumutul unei lucrări. Punerea la dispoziție spre utilizare, pentru un timp limitat și fără un avantaj economic sau comercial direct ori indirect, a unei opere prin intermediul unei instituții care permite accesul publicului în acest scop.

Comunicare publică. Orice comunicare a unei opere, realizată direct sau prin orice mijloace tehnice, făcută într-un loc deschis publicului sau în orice loc în care se adună un număr de persoane care depășește cercul normal al membrilor unei familii și al cunoștințelor acestora, inclusiv reprezentarea scenică, recitarea sau orice altă modalitate publică de execuție ori de prezentare directă a operei, expunerea publică a operelor de artă plastică, de artă aplicată, fotografică și de arhitectură, proiecția publică a operelor cinematografice și a altor opere audiovizuale, inclusiv a operelor de artă digitală, prezentarea într-un loc public, prin intermediul înregistrărilor sonore sau audiovizuale, precum și prezentarea într-un loc public, prin intermediul oricăror mijloace, a unei opere radiodifuzate. De asemenea, se consideră publică orice comunicare a unei opere, prin mijloace cu fir sau fără fir, realizată prin punerea la dispoziția publicului, inclusiv prin internet sau alte rețele de calculatoare, astfel încât oricare dintre membrii publicului să poată avea acces la aceasta din orice loc sau în orice moment ales în mod individual.

Obiectul dreptului de autor. Operele originale de creație intelectuală în domeniul literar, artistic sau științific, oricare ar fi modalitatea de creație, modul sau forma de exprimare și independent de valoarea și destinația lor, precum:

- scrierile literare și publicistice, scrise sau orale (conferințele, predicile, pledoariile, prelegerile, precum și programele pentru calculator);
- operele științifice, scrise sau orale (comunicările, studiile, cursurile universitare, manualele școlare, proiectele și documentațiile științifice);
- compozițiile muzicale cu sau fără text;
- operele dramatice, dramatico-muzicale, operele coregrafice și pantomimele;
- operele cinematografice, precum și orice alte opere audiovizuale; operele fotografice (fotogramele peliculelor cinematografice, precum și orice alte opere exprimate printr-un procedeu analog fotografiei);
- operele de artă grafică sau plastică (operele de sculptură, pictură, gravură, litografie, artă monumentală, scenografie, tapiserie, ceramică, plastica sticlei și a metalului, desene, design, precum și alte opere de artă aplicată produselor destinate unei utilizări practice);
- operele de arhitectură (planșele, machetele și lucrările grafice ce formează proiectele de arhitectură);
- lucrările plastice (hărțile și desenele din domeniul topografiei, geografiei, științei în general).

Fără a prejudicia drepturile autorilor operei originale, constituie, de asemenea, obiect al dreptului de autor *operele derivate* care au fost create plecând de la una sau mai multe opere preexistente, și anume:

- traducerile, adaptările, adnotările, lucrările documentare, aranjamentele muzicale și orice alte transformări ale unei opere literare, artistice sau științifice care reprezintă o muncă intelectuală de creație;
- culegerile de opere literare, artistice sau științifice (enciclopediile și antologiile, colecțiile sau compilațiile de materiale sau date, protejate ori nu, inclusiv bazele de date, care, prin alegerea sau dispunerea materialului, constituie creații intelectuale).

Nu pot beneficia de protecția legală a dreptului de autor următoarele:

- ideile, teoriile, conceptele, descoperirile științifice, procedeele, metodele de funcționare sau conceptele matematice ca atare și invențiile, conținute într-o operă, oricare ar fi modul de preluare, de scriere, de explicare sau de exprimare;
- textele oficiale de natură politică, legislativă, administrativă, judiciară și traducерile oficiale ale acestora;
- simbolurile oficiale ale statului, ale autorităților publice și ale organizațiilor, cum ar fi: stema, sigiliul, drapelul, emblema, blazonul, insigna, ecusonul și medalia;

- mijloacele de plată;
- știrile și informațiile de presă;
- simplele fapte și date.
- fotografiile unor scrisori, acte, documente de orice fel, desene tehnice și altele asemenea;
- materiale rezultate dintr-un act de reproducere a unei opere de artă vizuală, al cărei termen de protecție a expirat, cu excepția cazului în care materialul rezultat din actul de reproducere este original, în sensul că reprezintă o creație intelectuală proprie a autorului.

Drepturile morale ale autorului unei opere de creație.

- dreptul de divulgare (a decide dacă, în ce mod și când va fi adusă opera la cunoștința publică);
- dreptul la paternitatea operei (a pretinde recunoașterea calității de autor al operei);
- dreptul la nume (a decide sub ce nume va fi adusă opera la cunoștința publică);
- dreptul de a pretinde respectarea integrității operei și de a se opune oricărei modificări, precum și oricărei atingeri aduse operei, dacă prejudiciază onoarea sau reputația sa;
- dreptul de retractare a operei, despăgubind, dacă este cazul, pe titularii drepturilor de utilizare, prejudiciați prin exercitarea retractării.

Drepturile patrimoniale ale autorului unei opere de creație. Autorul unei opere are dreptul patrimonial exclusiv de a decide dacă, în ce mod și când va fi utilizată opera sa, inclusiv de a consimți la utilizarea operei de către alții.

Utilizarea unei opere dă naștere la drepturi patrimoniale, distincte și exclusive, ale autorului de a autoriza sau de a interzice:

- reproducerea operei;
- distribuirea operei;
- importul în vederea comercializării pe piața internă a copiilor realizate, cu consimțământul autorului, după operă;
- închirierea operei;
- împrumutul operei;
- comunicarea publică, direct sau indirect a operei, prin orice mijloace, inclusiv prin punerea operei la dispoziția publicului, astfel încât să poată fi accesată în orice loc și în orice moment ales, în mod individual, de către public;

- radiodifuzarea operei;
- retransmiterea prin cablu a operei;
- realizarea de opere derivate.
- retransmisia operei.

Limita exercitării drepturilor de autor. Utilizarea echitabilă sau the fair use doctrine.

Utilizarea echitabilă este un concept în domeniul drepturilor de autor care implică utilizarea limitată a unor materiale protejate de drepturile de autor (copyrights), fără a obține, însă, în mod obligatoriu permisiunea titularului drepturilor de autor. Reprezintă, practic, o excepție privind drepturile exclusive a autorului unei opere de creație sau a titularului drepturilor de autor, în anumite circumstanțe stabilite prin lege, cu scopul de a promova libertatea de exprimare și de a crește inovarea. Aceste circumstanțe pot fi reprezentate de scopul educațional pentru care sunt folosite operele de creație protejate de drepturi de autor, realizarea unui comentariu critic sau a unei parodii, reproducerea unei opere în cadrul unei proceduri judiciare, reproducerea specifică realizată în cadrul bibliotecilor publice deschise publicului, etc.

Durata protecției drepturilor de autor. Conform legii, dreptul de autor asupra unei opere literare, artistice sau științifice se naște din momentul creării operei, oricare ar fi modul sau forma concretă de exprimare.

Drepturile patrimoniale durează tot timpul vieții autorului, iar după moartea acestuia se transmit prin moștenire, potrivit legislației civile, pe o perioadă de 70 de ani, oricare ar fi data la care opera a fost adusă la cunoștința publică în mod legal.

Transmiterea drepturilor patrimoniale de autor. Autorul sau titularul dreptului de autor poate ceda prin contract de cesiune altor persoane numai drepturile sale patrimoniale. Cesiunea drepturilor patrimoniale ale autorului poate fi limitată la anumite drepturi, pentru un anumit teritoriu și pentru o anumită durată. Drepturile patrimoniale ale autorului sau ale titularului dreptului de autor se pot transmite prin cesiune exclusivă ori neexclusivă.